

NIEUWSBRIEF OUDERENBERAAD ZUID-HOLLAND NOORD

Praat mét ouderen, niet óver

Jaargang 4, nummer 1 | december 2023

Welkom

Dit is het eerste nummer, 4e jaargang van de Ouderenberaad ZHN *Nieuwsbrief*.

In dit nummer komen aan de orde:

- Bijdrage onderwijs geneeskunde: gesprekken met een actieve oudere.
- Onderzoek 'een goede dokter worden voor de oudere patiënt'.
- Raad van Ouderen – rapportage.
- Werkgroep Beleid en de Alliantie Positieve Gezondheid.
- Werkbezoek aan zorginstelling Pieter van Foreest
- In gesprek over de dag van morgen - Medische keuzes in de latere levensjaren.
- Mededelingen.

Gesprekken met een actieve oudere

In het onderwijsblok 'Vraagstukken Latere Levensfase' voor 3e jaars studenten Geneeskunde LUMC gaan de studenten in gesprek met een of meer ouderen, over twee thema's:

1) de 'actieve oudere' (bv hoe blijf je vitaal, hoe ga je om met de ongemakken en kwalen van het ouder worden).

2) 'de voorbereiding op de latere, (en ook de laatste) levensfase' (heb je afspraken gemaakt met bijvoorbeeld je huisarts over je laatste fase, wel/niet een wilsbeschikking/euthanasie, wel/niet reanimeren). De bedoeling is dat de studenten leren hoe ze over beide thema's open in gesprek gaan met een oudere. Wat zijn de ervaringen van studenten, oudere en docent?

Twée derdejaars studenten

Ik vond het een enorm positieve bijdrage aan de werkgroepen dat er een gast aanwezig was.

Ik heb twee keer het gesprek mogen voeren met Hanneke, wat ik wel erg spannend vond maar waarvan ik heel veel van leerde. Ze gaf hele goede feedback, en ik kreeg ook zelfvertrouwen van de bevestiging dat ik goede vragen stelde. Daarnaast vond ik het leerzaam omdat mevrouw niet 'ziek' was, en je dus op een hele andere manier zo'n gesprek in gaat. Het gaat niet om het uitvragen van de klachten, maar om een beeld te krijgen van haar kwaliteit van leven. Samengevat vond ik het in eerste instantie spannend om zo in het diepe gegooid te worden, maar is dit wel een van de werkgroepen waar ik het meest van geleerd heb.

Er ontstaan in deze lessen oprechte en mooie gesprekken, waardoor de studenten leren een professionele nieuwsgierigheid te ontwikkelen.

We kregen in een eigenlijk veel te kort gesprek een inkijkje in de wensen en de angsten van een ouder iemand met betrekking tot de gezondheidszorg, maar ook zeker verder in het leven. Daarmee leerden we vanuit een ander perspectief naar de gezondheidszorg te kijken; want waar het voor ons studenten niet meer dan logisch lijkt door te behandelen tot het uiterste, legde onzer gast uit dat er voor haar bepaalde grenzen waren die zij echt niet meer op wil zoeken. Zij drukte ons vooral op het hart om open en zonder vooroordelen te luisteren naar de patiënt: waar haar grenzen liggen verschilt weer zoveel van een andere vrouw van dezelfde leeftijd. Met deze ervaring en nog een aantal wijze (levens-?) lessen van gaan wij nog beter voorbereid onze artsen carrière tegemoet.

Een docent

De deelname van een oudere gast maakt het gesprek voor de studenten veel reëler, zeker in vergelijking

met vragen stellen aan elkaar, aan mij of aan een acteur. Ze ervaren hoe het is om vragen te stellen 'aan een onbekende' en er wordt een situatie gecreëerd die het meest overeen komt met de latere beroepspraktijk met patiënten.

Ook kunnen de studenten feedback krijgen over of ze het gesprek op een prettige manier gevoerd hebben. In deze goede, serieuze sfeer durven de studenten steeds meer vragen te stellen en is het leereffect hiervan zo groot mogelijk is. Er ontstaan in deze lessen oprechte en mooie gesprekken, waardoor de studenten leren een professionele nieuwsgierigheid te ontwikkelen. Ik ben blij met deze unieke manier om gespreksvoering te oefenen.

(Specialist ouderengeneeskunde in opleiding - werkgroep begeleider)

Een geïnterviewde oudere

Ik heb me met veel plezier laten interviewen door de studenten.

Zij bleken zich goed te hebben voorbereid en ik heb hen als respectvol, betrokken en leergierige mensen leren kennen. Hun vragen getuigden van interesse en ze konden en wilden er ook over doorvragen; zowel hun kennis van gesprekstechnieken als hun attitude verraste mij positief. Daar kunnen veel huidige artsen, m.i. nog wat van leren. Ook de begeleiding door de werkgroepbegeleider was uitstekend.

Hanneke Maarseveen, een van de geïnterviewden

Onderzoek 'een goede dokter worden voor de oudere patiënt'

In de nieuwsbrieven van maart en september 2023 heb ik u geïnformeerd over het wetenschappelijk onderzoek dat wij vanuit de afdeling Public Health en Eerstelijngeneeskunde van het LUMC doen naar onderwijs ouderengeneeskunde in de geneeskunde opleiding. Het doel van het onderzoek is dat wij meer zicht krijgen op wat nodig is voor de professionele identiteitsontwikkeling van de geneeskunde student

in relatie tot de zorg voor de oudere patiënt. Op basis daarvan willen het onderwijs in de geneeskunde opleiding verder verbeteren.

Om hier meer zicht op te krijgen heb ik van april t/m juni 22 deelnemers geïnterviewd in interviews en focusgroepen over wat hun verwachtingen zijn van de dokter en wat zij een goede dokter vinden. Inmiddels is de studie afgerond en zijn de resultaten bekend en op papier gezet. Het wetenschappelijke artikel hoop ik de komende maand bij een tijdschrift in te dienen. Graag informeer ik u in deze nieuwsbrief over de uitkomsten.

Op de vraag wat deelnemers verwachten van hun dokter kwamen de volgende thema's naar voren.

Zij verwachten een dokter die persoonlijk aandacht heeft.

Dit betekent dat de dokter hen kent als mens, menselijk is in het contact, de tijd neemt en begrijpt wat een ziekte of klacht betekent voor het dagelijks leven. Daarnaast verwachten zij een dokter die gelijkwaardig met hen omgaat. Dit betekent dat zij serieus genomen worden, er geen hiërarchie is in de relatie en dat besluiten in gezamenlijkheid genomen worden. Als laatste verwachten zij een dokter die duidelijk is en eerlijk vertelt wat er aan de hand is. Deze dokter is positief en geeft perspectief.

Dokter worden

Ontwikkeling
professionele
identiteit

Wie wil ik worden als dokter?

Sociale context

Normen en waarden internaliseren

Denken, handelen en voelen als
een dokter

Naast dat de deelnemers vertelden wat zij verwachten, gaven zij ook aan waarom deze verwachtingen belangrijk zijn op hun leeftijd. Zij hebben inmiddels zoveel levenservaring dat zij het belangrijk vinden dat de dokter daar rekening mee houdt. Verder merken zij dat, nu zij ouder worden,

zij minder energie en overzicht hebben en dat veranderingen in hun context, zoals mantelzorgtaken, invloed hebben op hun welbevinden. Daarnaast krijgen zij meer aandoeningen die niet altijd te genezen zijn waardoor zij zich zwakker kunnen voelen en meer afhankelijk van hulp.

Begin november mocht ik deze studie presenteren tijdens een vergadering van het ouderenberaad. Ik vond dat heel waardevol en door de vragen die gesteld werden kon ik de discussie van mijn artikel scherper maken.

Mocht u naar aanleiding van dit schrijven vragen hebben dan hoor ik dat graag.

*Annemarie Moll-Jongerijs,
Specialist Ouderengeneeskunde
Onderzoeker Onderwijs Ouderengeneeskunde
A.Moll-Jongerijs@lumc.nl*

Raad van Ouderen - rapportage

Leefomgeving van ouderen

De Raad van Ouderen brengt begin 2024 een advies uit over de leefomgeving van ouderen en hun mobiliteit. Dit als antwoord op een adviesaanvraag van de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BKZ) en Infrastructuur en Waterstaat (I en W). Centrale vraag is: hoe ziet de leefomgeving eruit, waarin ouderen zich prettig kunnen bewegen en verplaatsen en waar belangrijke activiteiten goed bereikbaar zijn? De leefomgeving dient zodanig te worden ingericht, dat (vitale en kwetsbare) ouderen zo lang en zo goed mogelijk 'thuis' kunnen blijven wonen, onder eigen regie ('zelf') en eventueel met behulp van digitale middelen ('digitaal'). Deze doelstellingen zijn opgenomen in het medio 2022 vastgestelde Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor

Ouderen (WOZO). Om de opvattingen van ouderen zo goed mogelijk in kaart te brengen en suggesties van ouderen te verzamelen heeft de RvO in het gehele land zo'n 15 gespreksgroepen georganiseerd.

Brief aan kabinets(in)formateur

Tijdens de afgelopen verkiezingscampagne is weinig aandacht besteed aan ouderen of beter geformuleerd aan de vergrijzende samenleving. Om deze reden zal de RvO een brief aan de kabinets(in)formateur schrijven, waarin de raad aandacht vraagt voor de problemen van ouderen. Veel ouderen kunnen en willen ook een actieve bijdrage leveren aan de samenleving via (parttime) betaald werk, allerlei soorten vrijwilligerswerk en mantelzorg. Er is echter ook een groep kwetsbare ouderen die continue ondersteuning en zorg nodig heeft. De Raad maakt zich zorgen over de kwaliteit en kwantiteit van de zorg, in het bijzonder verpleeghuiszorg. Ook zal de Raad pleiten voor uitbreiding van het aantal seniorenwoningen en in het bijzonder van woningen, waarin op een doelmatige wijze zorg kan worden verleend.

Lustrum

De RvO bestaat inmiddels 5 jaar. Zo'n 20 leden, afkomstig van seniorenorganisaties en regionale ouderenberaden, hebben inmiddels zo'n 20 adviezen uitgebracht. Sommige hebben veel aandacht getrokken, andere minder. De minister van VWS stelt de adviezen op prijs en heeft inmiddels de financiering van de raad tot 2028 zeker gesteld. De raad richt zich inmiddels ook op andere ministeries, die voor ouderen relevant zijn, zoals BZK (Volkshuisvesting) of Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Ter gelegenheid van het lustrum worden binnenkort 6 podcasts gepubliceerd. Daarin komen de belangrijkste vraagstukken rond ouderen aan de orde, overwegend aan de hand van adviezen die de Raad de afgelopen 5 jaar heeft uitgebracht. Nadere informatie over deze podcasts is binnenkort te vinden op de [website](#).

Theo Roes, Lid van de Raad van Ouderen

Werkgroep Beleid en de Alliantie Positieve Gezondheid

De werkgroep Beleid houdt zich vooral bezig met de adviezen van de Raad van Ouderen, de ontwikkelingen vanuit de ministeries op het terrein van wonen, welzijn en zorg en de daarbij betrokken adviesorganen. Daarbij wordt gekeken naar de regionale invulling. Daartoe is contact met samenwerkingsverbanden in ons gebied van gemeenten, zorgverzekeraars, zorgaanbieders, woningcorporaties en welzijnsinstellingen, zoals bijv. Transmuralis.

De leden van de werkgroep Beleid participeren in werkgroepen van andere instanties rond actuele thema's of hebben als contactpersonen geregeld overleg met deze instanties, ook over andere onderwerpen dan de al eerdergenoemde rapporten van en adviezen aan overheidsorganen. In het onderstaande gaan we iets dieper in op onze relatie met de Alliantie Positieve Gezondheid, waaraan twee leden van onze werkgroep namens het Ouderenberaad deelnemen.

De rol van het Ouderenberaad hierbij is te zorgen dat de invalshoek en de betrokkenheid van burgers (in de praktijk vooral ouderen) hierbij geborgd wordt.

Het Ouderenberaad is in 2022 toegetreden tot de Alliantie Positieve Gezondheid. Hierbij gaat het om de verandering van invalshoek van zorg naar gezondheid. Om hiertoe te komen is vergaande samenwerking nodig tussen zorgverleners, zorgverzekeraars, gemeenten en betrokken burgers. Minder concurrentie en meer samendoen, meer preventie en minder achteraf problemen oplossen. Ook bij de rijksoverheid is hier meer bereidheid toe. Domein overstijgende samenwerkingsverbanden kunnen een subsidieaanvraag doen voor het leren transformeren richting gezondheidsbevordering en passende zorg. De nadruk ligt hierbij op het leren transformeren en experimenteren. De hierbij

opgedane ervaring kan dan door andere samenwerkingsverbanden worden benut.

De Alliantie heeft besloten zo'n subsidieaanvraag te doen. De rol van het Ouderenberaad hierbij is te zorgen dat de invalshoek en de betrokkenheid van burgers (in de praktijk vooral ouderen) hierbij geborgd wordt. Dat zal inzet vergen van de leden van het Ouderenberaad die hierbij betrokken zijn, waarschijnlijk iets meer dan de normale taak van commentaar leveren op zienswijzen van beleidsmakers en adviesorganen. De komende maanden zal moeten blijken of we inderdaad op deze wijze kunnen instappen.

De subsidieaanvraag heeft betrekking op drie afzonderlijke projecten met als rode draad hoe de verschuiving van zorg naar gezondheid en de participatie daarin van betrokken burgers gestalte gaat krijgen. Deze projecten spelen in Teylingen, Katwijk en Leiden-Merenwijk, zodat ook een goede spreiding in het werkgebied wordt verkregen. In discussie is nog of leden vanuit het Ouderenberaad mee gaan doen in de aansturing op projectniveau, of zich beperken tot het geheel.

Hans van Dam en Marianne van Brussel

Werkbezoek aan zorginstelling Pieter van Foreest

Op 6 november bracht de bijna complete werkgroep Onderwijs en Onderzoek een bezoek aan de

Zorginstelling Pieter van Foreest in Delft, die onder andere Geriatrische Revalidatie Zorg (GRZ) levert.

We werden door vertegenwoordigers van zorgprofessionals, geriateren, ergo- en fysiotherapeuten via interessante presentaties geïnformeerd over lopende projecten rond de GRZ. Mogelijk via een formeel samenwerkingsverband kunnen we bij meerdere van deze projecten een rol spelen door de visie van mantelzorger en cliënt te vertegenwoordigen.

We werden direct al uitgenodigd om mee te doen binnen het landelijke project 'Thuis als het kan, ambulante geriatrische revalidatie'. Doel is de ontwikkeling en positionering in de keten van ambulante geriatrische revalidatiezorg, die volgt op de intramurale zorg.

Zorginstellingen Pieter van Foreest en Laurens in Rotterdam, zijn bezig om van twee regionale zorgpaden samen te komen tot EEN regionaal zorgpad. In Limburg en in Noord-Holland lopen ook dergelijke 'proeftuinen'. Uiteindelijk is de bedoeling dat er landelijk op uniforme wijze gewerkt gaat worden in de ambulante geriatrische revalidatie. Twee leden van de werkgroep O&O zegden hun medewerking toe

Inmiddels heeft de eerste bijeenkomst al plaatsgevonden. De vertegenwoordigers van het Ouderenberaad hebben vragen kunnen stellen bij een aantal documenten en suggesties geleverd, zoals over het toevoegen van een lijst van afkortingen, en het opstellen van een patiëntenfolder, met informatie voor de revalidant. Ook werd benadrukt hoe belangrijk het contact met de huisarts is tijdens een revalidatietraject.

Goed dat ook in dit project de stem van de ouderen wordt gewaardeerd!

Wies van den Nieuwendijk

In gesprek over de dag van morgen - medische keuzes in de latere levensjaren

Goed bezochte en informatieve bijeenkomst in Alphen aan den Rijn

Woensdag 11 oktober organiseerde de Commissie Zorg en Welzijn van het Overleg Samenwerkende Ouderenorganisaties (OSO) in samenwerking met het Ouderenberaad ZHN, de bijeenkomst "Medische keuzes in de latere levensjaren". Deze bijeenkomst in het Zalencentrum de Bron te Alphen aan den Rijn, werd door bijna honderd (96) deelnemers bezocht.

De inleiding en verdere begeleiding werden verzorgd door Ton Kohlbeck uit Leiden. Het was verrassend te horen dat Ton zo'n tien jaar geleden ook in deze zaal stond bij een door de ANBO georganiseerde bijeenkomst. Dorothea Touwen, docent medische ethiek en recht, gaf een informatieve presentatie.

Een belangrijk onderwerp is, hoe vertel ik mijn wensen aan mijn huisarts.

Daarbij noemde zij vooral welke mogelijkheden er zijn: welke keuzes kun je maken als je zorgbehoevend wordt? Ook of je familieleden weten wat jouw wensen zijn als je bijvoorbeeld een hartinfarct krijgt. Maar ook bij de vraag wel of niet reanimeren. Een belangrijk onderwerp is, hoe vertel ik mijn wensen aan mijn huisarts.

Na haar presentatie was er voldoende ruimte tijdens een vragen- en discussieronde waarvoor ook de Alphense huisarts Ruud Gebel aansloot. Hij vertelde hoe deze belangrijke onderwerpen in zijn huisartsenpraktijk worden besproken. Op basis van de uitgegeven informatiemap waarin opgenomen zijn de presentatie en verschillende adressen, kunnen deelnemers thuis nog eens rustig nalezen wat hen te doen staat in de latere levensjaren.

Henk Tangerink

Mededelingen

- **Lezing 4 april 2024 prof. dr. Jet Bussemaker**

Mw. Bussemaker is sinds 2019 hoogleraar Wetenschap, beleid en maatschappelijke impact, in het bijzonder in de zorg.

Ook is zij voorzitter van de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving, die onlangs het advies *Met de stroom mee* uitbracht. Dat rapport gaat over de vraag welke aanpassingen in het huidige zorgstelsel nodig zijn om dit stelsel duurzaam te maken.

Uitnodiging volgt. Reserveer vast de datum!

- **Volgende bijeenkomsten *In gesprek over de dag van morgen - medische keuzes in de latere levensjaren***

15 februari: Oegstgeest in samenwerking met Radius Oegstgeest, locatie President Kennedylaan 141. Aanvang: 14.00 uur, de zaal is open vanaf 13.30 uur. U kunt zich aanmelden via info@radiuswelzijn.nl of bellen met 071-7074200

8 maart: Leiderdorp in samenwerking met Includio Leiderdorp, locatie De Sterrentuin, Van Diepingenlaan 110, Leiderdorp. Aanvang 14.00 uur, de zaal is open vanaf 13.00 uur. U kunt zich vanaf 2 januari 2024 aanmelden via e-mail: Includio@Leiderdorp.nl of bellen met 071-5413536.

19 maart: Kaag en Braassem in samenwerking met De Driemaster, locatie Plein 13, Pastoor van der Plaatstraat 13a in Rijpwetering. Aanvang: 10.00 uur, de zaal is open vanaf 9.30 uur. U kunt zich aanmelden via de INFOLIJN: 071-3317967 (bereikbaar op werkdagen van 9.00 uur tot 11.00 uur). Voor eventuele vragen kunt u terecht bij ouderenadviseur Rettie Bentvelsen R.Bentvelsen@dedriemaster.nu

Colofon

Uitgave van Ouderenberaad Zuid-Holland Noord. Redactie: Ariane van Santen, Christina Harreveld en Toon Verlaan.

Verschijnt 4 x per jaar

Aan- of afmelden: ouderenberaad@lumc.nl onder vermelding van: 'aan-/afmelden nieuwsbrief'

www.ouderenberaadzuidhollandnoord.nl